

Stoletnica

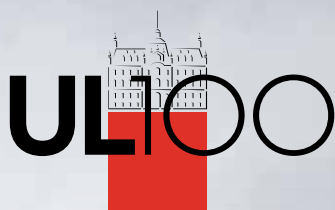
slovenske Univerze

piše: **Silvester ČUK**

📍 Matej ERJAVEC in arhiv Ognjišča

Pred sto leti, 3. decembra 1919, je s prvim predavanjem v dvorani Deželnega dvorca v Ljubljani začela delovati slovenska univerza, najvišja izobraževalna in znanstvena ustanova, ki je močan steber narodne samobitnosti. Dekan Teološke fakultete dr. Robert Petkovšek pravi, da “brez Univerze Slovenija ne bi dozorela za samostojnost”. Teološka fakulteta je bila ob pravni, filozofski, tehniški in medicinski fakulteti njena pomembna ustanovna članica, naslednica jezuitskega visokega šolstva na Slovenskem (1633–1773). Bogoslovni profesorji so bili med glavnimi pobudniki ustanovitve univerze v Ljubljani. Ko je Univerza začela, je bila Teološka fakulteta med vsemi najbolj celovita: imela je študente, profesorje, študijski program in tudi svoje prostore, zato je edina začela v vseh štirih letnikih. Jubilejno akademsko leto se je pričelo z mašo v ljubljanski stolnici, po maši pa so na dvorišču Teološke fakultete odkrili kip dr. Matije Slaviča, ki je bil v dveh mandatih (1932–1934; 1939–1941) rektor Univerze v Ljubljani in zaslužen za pridružitvev Prekmurja Sloveniji leta 1919.

2

3

4

100 let
Univerze
v Ljubljani

PRIPRAVLJALI SO POT

Jezuitsko višje/visoko šolstvo

Leta 1597 so prišli v Ljubljano jezuiti in skoraj dve stoletji (1597–1773) je deloval jezuitski kolegij pri cerkvi sv. Jakoba. Jezuitski kolegiji so bili

Cesarsko-kraljevi licej

V drugi polovici 18. stoletja so v Avstriji izvedli “terezijansko-jožefinsko šolsko reformo” višjega šolstva. Odločili so se za dvotirni

6

sistem visokošolskega študija: za popolne univerze in liceje. Univerze so bile samo na Dunaju, v Pragi in Freiburgu, druge so bile spremenjene v liceje. Liceji so imeli bolj preprosto organizacijo in učno ponudbo, usmerjeni so bili v prakso. V Ljubljani se je na temeljih jezuitskega šolstva izoblikoval cesarsko-kraljevi licej. Teološka licejska stolica v Ljubljani je imela program, ki je omogočal znanstveno izobrazbo duhovnikov in zlasti pripravo na dušnopastirsko delovanje. Učni jezik je bil latinščina, le pastoralno

1 Pročelje Deželnega dvorca v Ljubljani, ki je ob ustanovitvi Univerze leta 1919 postal, in je še danes, njeno osrednje poslopje in njen simbol. Povsem obnovljeno podoba je dobil v letih 2001–2004. 2 Logotip univerze v jubilejnem letu. 3 Kip dr. Matija Slaviča. 4 Univerza v Ljubljani praznuje. 5 Ljubljana okrog leta 1680: cerkev sv. Jakoba in del jezuitskega kolegija. 6 Ljubljanski licej na Vodnikovem trgu je bil 1788/90 preurejen v visokošolski licej. 7 Ivan Hribar. 8 dr. Danilo Majaron. 9 dr. Mihajlo Rostohar. 10 dr. Ivan Zorè. 11 dr. Franc Ušeničnik.

7

8

9

10

11

teologijo so od vsega začetka poučevali v slovenščini. Leta 1848 so licej v Ljubljani postopoma ukinjali, od višjega šolstva je ostala le teologija kot škofijski učni zavod. Licej v Ljubljani je nedvomno vplival na prebujanje narodne zavesti in gojil je stare težnje po ustanovitvi prave univerze v Ljubljani.

Francoske "centralne šole"

V letih 1809–1813 so pri nas gospodovali Francozi. Ljubljana je bila glavno mesto Ilirskih provinc, ki so segale od Vzhodne Tirolske do Boke Kotorske. S šolskim letom 1810/11 so začele delovati "centralne šole". Dobila jih je tudi Ljubljana in bila je prava univerza s petimi študijskimi smermi: za zdravnike, inženirje, arhitekte, pravnike in teologe. Študij je bil predviden na štiri leta, na medicini pet. Prvi letnik je bil za vse enak: filozofski študij kot uvodni študij. Centralne šole so imele pravico podeljevati akademske nazive. Na ljubljanski francoski univerzi študija ni nihče dokončal, ker je živel le tri leta, leta 1814 so Avstrijci vrnili šolstvo v prejšnje stanje.

Politični boj za slovensko univerzo

Ob marčni revoluciji 1848 se je kot del slovenskega narodnega programa začel tudi boj za slovensko univerzo. Prvi so to zahtevo aprila 1848 postavili graški Slovenci, najbolj odločno pa jo je oblikoval kranjski deželni zbor februarja 1898. Po

11

koncu prve svetovne vojne in razpadu habsburške monarhije je bila univerza v Ljubljani ena prvih točk, ki jih je bilo treba uresničiti. Med zaslužnimi za ustanovitev univerze v Ljubljani ima posebno mesto Ivan Hribar, v letih 1896–1910 župan mesta Ljubljana. Na njegovo pobudo je bil pri občinskem svetu ustanovljen Vseučiliški odsek, ki je iskal in podpiral mlade strokovnjake – bodoče univerzitetne profesorje. Dolgoletni bорец za slovensko vseučilišče je bil Mihajlo Rostohar. Novembra 1918 je ustanovil Vseučiliško komisijo, ki ji je uspelo ustanoviti univerzo v Ljubljani. Njen predsednik je bil Danilo Majaron, ki je bil 22. junija 1920 proglašen za prvega častnega doktorja ljubljanske univerze.

CILJ JE DOSEŽEN: UNIVERZA JE ZAŽIVELA

Dolgoletna prizadevanja so se uresničila: Univerza v Ljubljani je začela leta 1919. Regent Aleksander Karadžordžević je 23. julija 1919 podpisal 'Zakon o Univerzi Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani'. Njene ustanovne članice so bile Filozofska fakulteta, Medicinska, Pravna, Tehniška in Teološka fakulteta. 31. avgusta 1919 je bilo s kraljevo odločbo imenovanih prvih 18 profesorjev, novembra so bili izvoljeni rektor Univerze in dekani fakultet. Za rojstni dan Univerze v Ljubljani štejemo 3. december 1919, ko je v tedanji deželni zbornici Kranjskega deželnega dvorca, kjer je še danes sedež Univerze v Ljubljani, slavist dr.

13

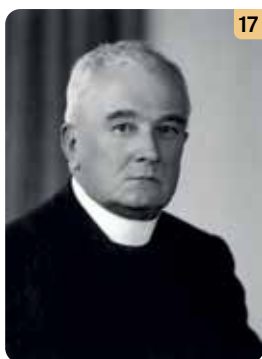
14

15

16

17

18

težavam je število študentov naraščalo: v študijskem letu 1940/1941 je bilo vpisanih že 2474, število rednih učiteljev pa se je s prvotnih 18 povečalo na 90.

RAZVOJ PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Po koncu druge svetovne vojne se je začelo novo obdobje Univerze v Ljubljani. Ustanovne članice (fakultete) so razširile svoje študijske programe. Vse več je bilo potreb po

19

20

Fran Ramovš predaval o historični gramatiki slovenskega jezika. Prvi rektor novoustanovljene Univerze v Ljubljani je postal Josip Plemelj, eden najpomembnejših matematikov z začetka 20. stoletja. V prvem študijskem letu 1919/1920 je bilo na Univerzo vpisanih 942 študentov, 914 moških in samo 28 žensk. Kljub temu, da so prevladovali moški, je bil prvi doktorski naziv podeljen ženski, kar je bila redkost tudi v evropskem merilu. Prejela ga je Ana Mayer 15. julija 1920 za disertacijo 'O učinkovanju formalina na škrob'. Med obema vojnama je ljubljanska univerza kot najmlajša in najmanjša

v tedanji Kraljevini SHS prejela najmanj finančnih sredstev. Pri centralističnih strankah je prevladovalo mnenje, da so tri univerze v Jugoslaviji nepotrebno razkošje. Obstoje slovenske univerze je bil večkrat ogrožen. Spomladi leta 1929, ko je bila negotovost najdaljša, je tedanji rektor dr. Milan Vidmar za protektorat prosil kralja Aleksandra I, ki je zaščito nad univerzo z veseljem sprejel, zato je do italijanske okupacije nosila njegovo ime. Kljub vsem

21

12 Deželni dvorec v času, ko je gostil novoustanovljeno univerzo. 13 dr. Fran Ramovš, prvi predavatelj. 14 dr. Josip Plemelj, prvi rektor UL. 15 Ana Mayer Kanski je prejela prvi doktorski naziv. 16 dr. Aleš Ušeničnik. 17 dr. Franc Lukman. 18 dr. Matija Slavič. 19 Zbornična dvorana, najpomembnejši prostor v Deželnem dvorcu. 20 Študenti nekdanje Fakultete za naravoslovje in tehnologijo v predavalnici. 21 Univerza na Primorskem je nastala leta 2003. 22 Marijorska univerza, druga največja in druga najstarejša univerza v Sloveniji (ustanovljena leta 1975).

22

strokovnjakih in leta 1946 se je ustanovnim članicam pridružila Gospodarska fakulteta, naslednje leto še Agronomska. V šestdesetih letih je Univerzo v Ljubljani sestavljalo že devet fakultet: Filozofska fakulteta, Pravna fakulteta, Ekonomska fakulteta, Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, Fakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, Fakulteta za elektrotehniko, Fakulteta za strojništvo, Medicinska fakulteta in Biotehniška fakulteta. Teološka fakulteta je bila 31. junija 1952 (junij ima samo 30 dni!) z odlokom izključena iz Univerze in je postala samo cerkvena ustanova. Kot deseta članica je bila leta 1970 v Univerzo sprejeta Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo. 24. novembra 1975 se je s samoupravnim sporazumom v ljubljansko Univerzo združilo poleg dotedanjih desetih fakultet združilo še deset drugih šol in akademij: Akademija za glasbo, Akademija likovnih umetnosti, Akademija za gledališče, film in televizijo, Pedagoška akademija, Visoka šola za telesno kulturo, Višja pomorska šola v Piranu (zdaj v Portorožu), Višja šola za socialne delavce, Višja upravna šola in Višja tehniška varnostna šola.

Osamosvojitve Slovenije in z njo povezane politične spremembe so prinesle spremembe tudi v visokem šolstvu. Zakon o visokem šolstvu, ki je bil sprejet decembra 1993, je omogočil preobrazbo takrat dveh univerz – ljubljanske in mariborske (nastala leta 1975) – v klasični evropski univerzi. Večji pomen je bil dan znanstvenoraziskovalnemu delu in avtonomiji univerz. Teološka fakulteta je bila kot ustanovna članica spet vključena v Univerzo. Leta 2003 je nastala še tretja javna univerza pri nas – Univerza na Primorskem. Imamo pa tudi dve zasebni univerzi: od leta 1996 univerzo v Novi Gorici (do 2006 z imenom Politehnika) in univerzo v Novem mestu (2017).

UNIVERZA V LJUBLJANI DANES

Univerza v Ljubljani je danes mednarodno ugledna akademska ustanova. Sestavlja jo 23 fakultet in

3 umetniške akademije, ki nudijo študij na vseh področjih – naravoslovje, družboslovje, humanistika, tehnika, medicina, umetnost. Univerza v Ljubljani je največja in najstarejša visokošolska ustanova v Sloveniji, na kateri študira skoraj 38 tisoč študentov (2018). Na kratko bomo po abecednem redu predstavili vse njene članice.

1. AKADEMIJA ZA GLASBO

AG (kratica) – ustanovljena 1945 (predhodnica: 1919 – Konservatorij Glasbene matice ...), članica UL od 1975.

Je pedagoška, umetniška in raziskovalna ustanova, ki izvaja dva univ. študijska programa prve stopnje: glasbena umetnost s smermi vseh orkestrskih glasbil, petja, kompozicije, glasbene teorije, dirigiranja, sakralne glasbe, drugi program pa je glasbena pedagogika.

2. AKADEMIJA ZA GLEDALIŠČE, RADIO, FILM IN TELEVIZIJO

AGRFT – ust. 1945 (kot Akademija za igralsko umetnost ...), čl. UL od 1975.

Opravlja izobraževalno, umetniško in raziskovalno delo na polju gledališča, radia, filma in televizije.

3. AKADEMIJA ZA LIKOVNO UMETNOST IN OBLIKOVANJE

ALUO – ust. 2004 (predh. 1945 – Akademija upodablajočih umetnosti ...), čl. UL od 1975.

Posveča se poučevanju in raziskovanju umetniškega ustvarjanja, oblikovanja, restavriranja in konserviranja umetniških del in teoretskih znanj z omenjenih področij.

4. BIOTEHNIŠKA FAKULTETA

BF – ust. 1961 (predh. 1947 – Agronomska fakulteta ...), članica UL od 1945–1949; stalno od 1954.

Njeno temeljno poslanstvo je univerzitetno, visokošolsko strokovno in podiplomsko izobraževanje. znanstvenoraziskovalno, strokovno in svetovalno delo, ki zadeva vede o živi naravi (biologija, mikrobiologija) ter kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo in z njimi povezane proizvodne tehnologije (lesarstvo, živilstvo).

5. EKONOMSKA FAKULTETA

EF – ust. 1957 (predh. 1946 – Gospodarska fakulteta ...), članica UL od 1946.

Ustvarja in širi znanje, ki je za študente najboljša popotnica v svet, za gospodarstvo pa najbolj donosna naložba. Je vidna članica skupine odličnih evropskih poslovnih in ekonomskih šol.

6. FAKULTETA ZA ARHITEKTURO

FA – ust. 1995 (predh. 1919 – Tehniška fakulteta ...), članica UL od 1995.

Velja za eno boljših srednjeevropskih arhitekturnih šol. Njeni študenti in diplomanti pod vodstvom dobrega pedagoškega kadra dosegajo zavidljive rezultate doma in v tujini.

7. FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

FDV – ust. 1991 (predh. 1961 – Visoka šola za politične vede ...), čl. UL od 1970.

Največja interdisciplinarna, izobraževalna in raziskovalna ustanova v Sloveniji. Njena specifičnost so raznovrstni bolonjski programi, študente spodbuja k študiju v tujini in jim ga tudi omogoča.

8. FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO

FE – ust. 1960 (predh. 1919 – Tehniška fakulteta ...), čl. UL od 1960.

Njena glavna dejavnost je izobraževanje elektrotehniških strokovnjakov. Izvaja tri prvostopenjske programe ter magistrski in doktorski študij. Ima razvito mrežo mednarodnih povezav in organizira znanstvena srečanja.

9. FAKULTETA ZA FARMACIJO

FFA – ust. 1995 (predh. 1960 – Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo ...), čl. UL od 1995.

Ena mlajših članic UL, vendar s 50-letno tradicijo izobraževanja za farmacevtsko in kliničnobiokemijsko stroko. Njeni diplomanti se zaposlijo tako v gospodarstvu (farmacevtska industrija) kot v javnem sektorju (lekarnice, bolnišnice, medicinski laboratoriji). Velik poudarek daje vključevanju študentov v raziskovalno delo.

10. FAKULTETA ZA GRADBENIŠTVO IN GEODEZIJO

FGG – ust. 1995 (predh. 1919 – Tehniška fakulteta, 1957 – F. za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, ...), čl. UL od 1995.

Skrbi za izobraževanje iz gradbeništva, geodezije, okoljskega gradbeništva, stavbarstva in prostorskega načrtovanja. Skupna osnova vsem študijskim in znanstvenim disciplinam so naravni viri: zemlja, voda, zrak, naravni in umetni materiali.

11. FAKULTETA ZA KEMIJO IN KEMIJSKO TEHNOLOGIJO

FKKT – ust. 1994 (predh. 1919 – Tehniška fakulteta; 1957 – F. za rudarstvo, metalurgijo in kemijsko teh., ...), čl. UL od 1994.

Goji temeljno, aplikativno in razvojno raziskovanje v kemiji, biokemiji, kemijskem inženirstvu in tehniški varnosti. Svoje dosežke v znanosti in tehnologiji izmenjuje z drugimi univerzami in znanstvenimi ustanovami doma in po svetu.

12. FAKULTETA ZA MATEMATIKO IN FIZIKO

FMF – ust. 1995 (predh. 1919 – Tehniška in Filozofska fakulteta ...), čl. UL od 1995.

Tradicija vrhunskega študija matematike in fizike na UL se je začela z ustanovitvijo Univerze (1919, katere prvi rektor je bil svetovno znani matematik Josip Plemelj. Danes je Fakulteta za matematiko in fiziko po kvaliteti raziskovalcev in učiteljev ena najuspešnejših fakultet UL z razvejanim sodelovanjem z inštituti in univerzami po vsem svetu.

13. FAKULTETA ZA POMORSTVO IN PROMET (PORTOROŽ)

FPP – ust. 1995 (predh. 1960 – Višja pomorska šola v Piranu ...), čl. UL od 1975.

Ima vseslovenski in tudi širši značaj v dodiplomskem izobraževanju strokovnih kadrov iz pomorstva in prometa. Pomorska dejavnost doživlja velike tehnološke in organizacijske spremembe, v pomorskem prometu prihaja do vse večje uporabe informatike in avtomatizacije.

14. FAKULTETA ZA RAČUNALNIŠTVO IN INFORMATIKO

FRI – ust. 1996 (predh. 1988 – Fakulteta za elektrotehniko in računalništvo ...), čl. UL od 1996.

Največja slovenska visokošolska izobraževalna ustanova za računalništvo in informatiko. Nastala je po delitvi dotedanje Fakultete za elektrotehniko in računalništvo na dve fakulteti, sam študij računalništva pa se je začel že leta 1973. Fakulteta tesno sodeluje z gospodarstvom.

15. FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

FSD – ust. 2003 (predh. 1955 – Višja šola za socialne delavce ...), čl. UL od 1975.

Socialno delo se ukvarja z izjemno široko paleto ljudi, ki doživljajo različne socialne, duševne, ekonomske in druge stiske. Umeščeno je v različne javne službe, deluje pa tudi v prostovoljnih in zasebnih organizacijah, v socialnih službah, v šolstvu, zdravstvu. Fakulteta prispeva k temeljnim družbenim vrednotam in ciljem – prizadevanje za pravičnost, preprečevanje revščine in socialne izključenosti.

16. FAKULTETA ZA STROJNIŠTVO

FS – ust. 1960 (predh. 1919 – Tehniška fakulteta ...), čl. UL od 1960.

Ustvarjajo in prenašajo znanje, ki študentom in partnerjem na raziskovalnem področju omogoča konkurenčno vključevanje v mednarodno okolje. Z raziskovalnim delom so privlačni in koristni za gospodarstvo.

17. FAKULTETA ZA ŠPORT

FŠ – ust. 1990 (predh. 1946 – Zavod za fizikulturo; 1960 – Visoka šola za telesno kulturo ...), čl. UL od 1975.

Glavni namen fakultete je usposabljanje vrhunske izobražene diplomante, ki bodo sposobni kakovostno opravljati svoj poklic, delovati na različnih področjih športa in prispevati h kulturi zdravja.

18. FAKULTETA ZA UPRAVO

FU – ust. 2003 (predh. 1956 – Višja upravna šola ...), čl. UL od 1975.

Fakulteta z raziskovalnim in pedagoškim delom ter s povezovanjem z domačo in mednarodno prakso

razvija upravno znanost. Odlikujejo jo več kot petdesetletne izkušnje s strokovnim izobraževanjem ter podiplomski in znanstveni programi.

19. FILOZOFSKA FAKULTETA

FF – ust. 1919, ustanovna članica UL.

Izobražuje študente in ustvarja vrhunske izobražence s kritičnim mišljenjem v humanistiki in družboslovju ter izobraževanju učiteljev s teh področij. Posebno pozornost posveča krepitvi ved nacionalnega pomena, ki soustvarjajo slovensko identiteto.

20. MEDICINSKA FAKULTETA

MF – ust. 1919, ustanovna članica UL.

Razdeljena je na oddelek za dodiplomski in podiplomski študij ter na odsek za splošno medicino in odsek za dentalno medicino. Pouk poteka na UL MF in javnih zdravstvenih zavodih, ki imajo status učnih zavodov. Diplomanti pridobijo naziv doktor medicine in doktor dentalne medicine.

21. NARAVOSLOVNOTEHNIŠKA FAKULTETA

NTF – ust. 1995 (predh. 1919 – Filozofska in Tehniška fakulteta ...), čl. UL od 1995.

Fakulteto sestavlja pet oddelkov: Oddelek za geologijo, Oddelek za geotehnologijo in rudarstvo, Oddelek za tehnično izobraževanje

in informatiko, Oddelek za materiale in metalurgijo ter Oddelek za tekstilstvo (od 1995 še grafična tehnika).

22. PEDAGOŠKA FAKULTETA

PEF – ust. 1991 (predh. 1947 – Višja pedagoška šola ...), čl. UL od 1975.

Izobražuje ter usposablja učitelje in druge strokovne delavce za vzgojo in izobraževanje – od vzgojiteljev predšolskih otrok, profesorjev razrednega pouka do profesorjev, ki so strokovnjaki za poučevanje dveh predmetov.

23. PRAVNA FAKULTETA

PF – ust. 1919, ustanovna članica UL.

PF je ena od ustanovnih članic Univerze v Ljubljani, prvo predavanje je imel njen prvi dekan Leonid Pitamic. Fakulteta izobražuje pravne strokovnjake, ki oblikujejo naše pravno okolje. V njenem okviru deluje več inštitutov.

24. TEOLOŠKA FAKULTETA

TEOF/TeoF – ust. 1919, ustanovna članica UL (izključena 1952, ponovno članica od 1992).

25. VETERINARSKA FAKULTETA

VF – ust. 1990 (predh. 1953 – Fakulteta za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo ...), čl. UL od 1990.

Njena temeljna naloga je kakovostno izobraževanje študentov veterinarske medicine na vseh

Med petimi ustanovnimi fakultetami je imela v novoustanovljeni Univerzi najodličnejše mesto. Leta 1952 je bila iz Univerze izključena, decembra 1992 je spet postala del UL. V študijskem letu 1993/1994 se je začel dvopredmetni študij, v Ljubljani s Filozofsko, v Mariboru pa s Pedagoško fakulteto.

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA (NUK)

Nastala z odlokom cesarice Marije Terezije (1774), s katerim je knjige jezuitskega kolegija v Ljubljani, namenila knjižnici, ustanovljeni pri ljubljanskem liceju. Po njegovi ukinitvi leta 1850 je knjižnica postala deželna Študijska knjižnica. Leta 1919 se je preimenovala v Državno študijsko knjižnico in postala osrednja knjižnica za vso Slovenijo s pravico do prejemanja obveznega izvoda tiskov s tega območja, od leta 1921 tudi iz vseh predelov nekdanje Jugoslavije. Ob ustanovitvi slovenske univerze v Ljubljani leta 1919 je knjižnica prevzela še naloge centralne univerzitetne knjižnice. Zaradi pomanjkanja prostora je načrte za novo pripravil arhitekt Jože Plečnik (1930–31). Naziv Univerzitetna knjižnica si je pridobila leta 1938, leta 1941 pa se je vselila v nove prostore in odtlej je pridružena članica UL.

visokošolskih ravneh. Že nad petdeset let skrbi, da so njeni študenti seznanjeni z najnovejšimi znanstvenimi izsledki veterinarske medicine doma in v tujini. Njeno delovanje je usmerjeno v pedagoško, raziskovalno in strokovno operativno delo.

26. ZDRAVSTVENA FAKULTETA

ZF – ust. 2009 (predh. 1962 – Višja šola za zdravstvene delavce ...), čl. UL od 1975.

Poslanstvo Zdravstvene fakultete je, da kot vodilna srednjeevropska raziskovalna ustanova za zdravstvene vede izobražuje odlične strokovnjake ter z raziskovalnim delom ustvarja nova znanja in skrbi za njihov prenos v prakso.